

Już 10 lat bez Profesora Arne Naessa, twórcy filozofii głębokiej ekologii

12 stycznia 2019 roku minęło 10 lat od śmierci Arne Naessa, wybitnego norweskiego profesora, twórcy nurtu ekofilozoficznego określanego mianem filozofii głębokiej ekologii. Profesor zmarł w Oslo, w wieku 96 lat. Jego pogrzeb miał charakter państwowy i odbył się w starym kościele Ris Kirke obok uniwersytetu, w którym pracował wiele lat. Arne Naess był swoistą ikoną Norwegii.

Bez wpływu Profesora Arne Naessa społeczny ruch ekologiczny na pewno nie byłby taki, jakim go znamy. Byłby uboższy w swoich filozoficznych podstawach. W Polsce ruch odwołujący się do filozofii głębokiej ekologii znany jest od końca lat 80., kiedy to na nasz grunt wprowadzili go aktywiści Pracowni na rzecz Wszystkich Istot na czele ze zmarłym w 2015 r. Januszem Korbelem.



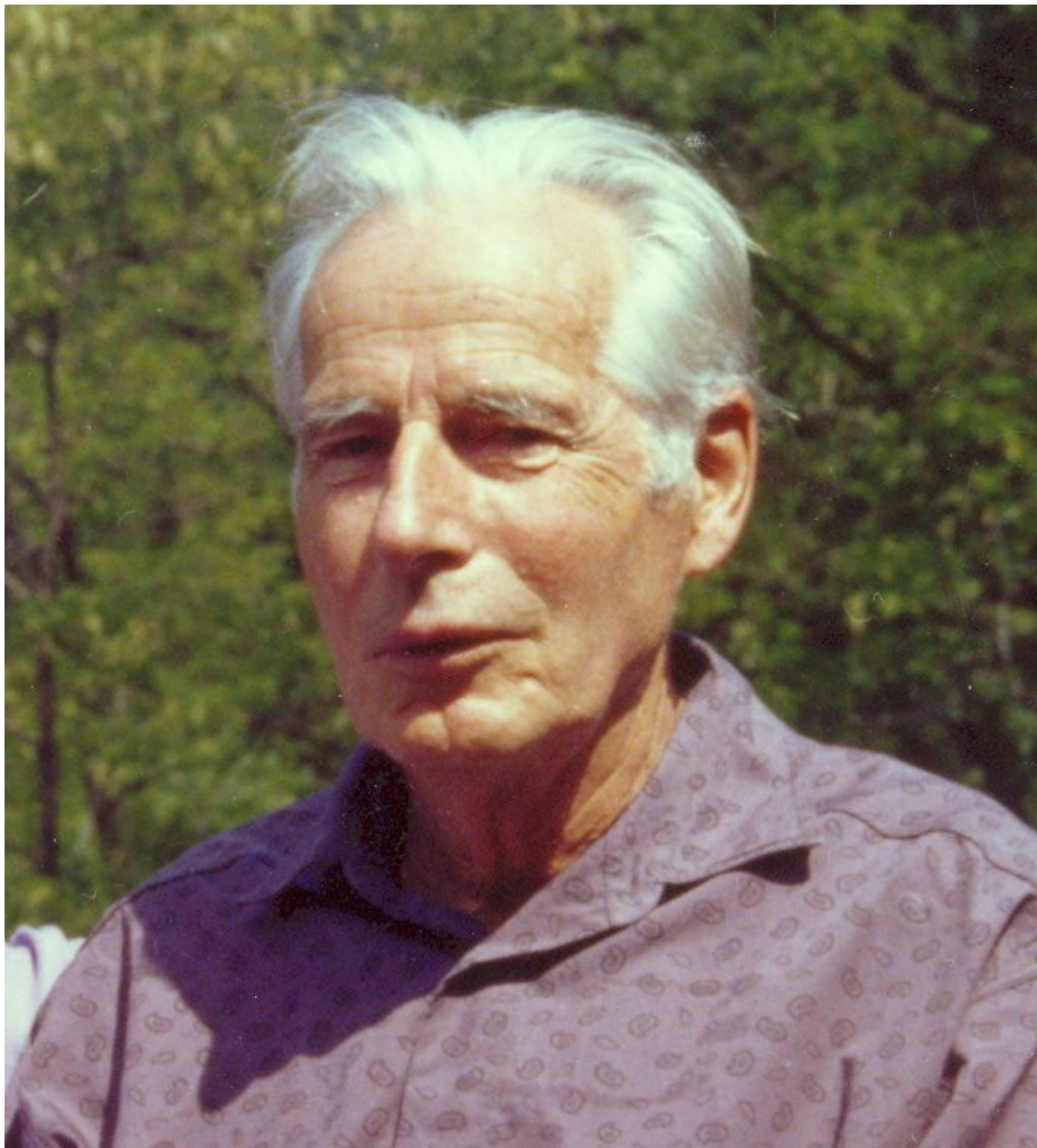
Arne Naess przed Domkiem nad Zaporą (Bielsko-Biała), siedzibą Stowarzyszenia Pracownia na rzecz Wszystkich Istot, 1992 r. Fot. Archiwum Pracowni

Naess był filozofem, logikiem, znawcą myśli Spinozy i Gandhiego, autorem licznych książek, aktywnym działaczem na rzecz zachowania bioróżnorodności i obszarów dzikich. Urodził się w 1912 r., już w wieku 27 lat został profesorem Uniwersytetu w Oslo. Zajmował się filozofią nauki i języka, logiką, semantyką i psychoanalizą, rozwijał myśl Spinozy i Gandhiego. Był miłośnikiem gór i alpinistą, autorem wielu książek i artykułów z filozofii, ekologii i logiki, z których wiele stało się bestsellerami i podręcznikami akademickimi. Założył interdyscyplinarne pismo filozoficzne „Inquiry”. W latach 60. i 70., pod wpływem m.in. książki Rachel Carson „Silent spring”, stworzył teoretyczne zręby nurtu ekofilozoficznego *deep ecology*. W wieku 58 lat zrezygnował z profesury na Uniwersytecie, aby zająć się tworzeniem nowego kierunku filozofii ekologicznej.

Angażował się czynnie w działalność na rzecz przyrody. W 1970 r. wraz z Sigmundem Kvaløyem wziął udział w demonstracji przeciwko budowie elektrowni wodnej na wodospadzie Mardøla, gdzie przykuł się do skał. W 1981 r. uczestniczył w protestach ekologów i ludu Samów przeciwko budowie tamy koło miasta Alta. Apelował również do rządu Nepalu o zachowanie dziewiczości masywu Gauri Shankar.

Był wielokrotnie nagradzany m.in. nagrodą Fridjofa Nansena (1983), nagrodą Mahatmy Gandhiego (1994), the Nordic Prize Szwedzkiej Akademii (1996) i Królewską Nagrodą św. Olafa (2006 r.). Jest bohaterem kilku filmów dokumentalnych m.in. obrazu „Boxing Arne Naess”.

Jedną z jego ostatnich książek: „Filozofia życia” to pochwała emocji i pluralizmu, nieskończonej złożoności, a także przyrody, która była dla niego niezwykle ważna. Naess wielokrotnie podkreślał, jak ważne dla niego jest Tvergastein, miejsce, z którym związał całe swoje życie, a które ukształtowało jego myślenie ukazując doniosłość zakorzenienia właśnie w przyrodzie. Celem Naessa było ukazanie, że możliwe jest zjednoczenie ludzkich wysiłków w celu ratowania przyrody. Nie jest tutaj istotne, czy te wysiłki wynikają z przekonań religijnych czy filozoficznych, ważne jest jedynie to, by wspólnie podejmować kroki w kierunku ratowania zagrożonego bogactwa przyrodniczego.



Arne Naess w Dolinie Wapienicy w Bielsku-Białej, 1992 r. Fot. Archiwum Pracowni

Naess gościł również w Polsce w 1992 r. na zaproszenie Stowarzyszenia Pracownia na rzecz Wszystkich Istot w ówczesnej siedzibie stowarzyszenia w Dolinie Wapienicy w Bielsku-Białej. Zapis jego wizyty znajduje się w publikacji „Rozmowy” wydanej przez Pracownię. Na łamach Miesięcznika *Dziki Życie* ukazało się kilka artykułów Arne Naessa oraz rozmów, które były przeprowadzone z jego uczniami lub osobami z którymi współpracował. Naess odcisnął piętno na całym pokoleniu ludzi związanych z filozofią i ochroną przyrody.

Warto przywołać słowa profesora z wykładu na Uniwersytecie Kalifornijskim w Santa Cruz z 28 kwietnia 1992 r.: „nie mamy czasu na pesymistyczne hasła i niebezpieczne bagatelizowanie

problemu, bo to woda na młyn orędowników bierności” oraz „To, co robię i czego nie robię dzisiaj, odcisnie swój ślad na przyszłej rzeczywistości!”.

Jego podejście do życia określają słowa Janusza Korbela, który napisał o Profesorze: „Naess był przeciwieństwem akademickiego zadęcia i nieustannie żartował. Po prostu, zwykły człowiek zachwycony podniesionym z rzeki kamieniem”. Gdy przypomnimy sobie jego wizytę w Polsce, spaceru nad brzegiem jeziora w Dolinie Wapienicy czy obejrzymy znaleziony na YouTube filmik dokumentujący saneczkarskie zabawy było nie było sędziwego już Profesora, wylania się obraz pełnego radości człowieka i zachwyconego przyrodą. Bez Naessa współczesna filozofia przyrody byłaby martwa, z nim jest wypełniona żywym praktykowaniem aktywizmu.

Pierwsza publikacja Arne Naessa w Polsce to równoległe opublikowane rozmowy z Profesorem w buddyjskim biuletynie „Droga Zen” (numer 5/87) i pierwszym numerze Zeszytów Pracowni w 1987 r. W kolejnych latach Pracownia na rzecz Wszystkich Istot wydała trzy książki, które prezentują myśl filozoficzną Profesora Arne Naessa:

- Arne Naess „[Rozmowy](#)” (1992) [nakład wyczerpany]
- Jagoda Kulasiewicz „[Głęboka ekologia Arne Naessa](#)” (1993) [nakład wyczerpany]
- Magdalena Dziubek-Hovland „[Przyroda nie należy do człowieka. Sylwetka i ekofilozofia Arne Naessa na tle norweskiej filozofii ekologicznej](#)” (2004) [[dostępna w Sklepie Pracowni](#)].

Grzegorz Bożek

